

Pöytäkirja

VN/12927/2020

27.4.2021

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämisen ohjausryhmä Kokous 2/2021

Aika 22.4.2021 klo 12-14

Paikka Teams

Osallistujat (suluissa varajäsenet) ~~Eeva-Riitta Pirhonen, opetus- ja kulttuuriministeriö (pj.)~~
(x) Niklas Wilhelmsson, oikeusministeriö (varapj.)

(x) Marja N. Pulkkinen, opetus- ja kulttuuriministeriö

~~Aija Töytäri, opetus- ja kulttuuriministeriö~~

~~Ulla-Jill Karlsson, opetus- ja kulttuuriministeriö~~

(x) Kristina Kaihari (~~Santeri Suvanto~~), Opetushallitus

(x) Virva Viljanen, Suomen nuorisovaltuustojen kattojärjestö Allianssi ry

~~Milla Rekola, Suomen Lukiolaisten Liitto ry~~

(x) Matti Tujula (~~Hanna Huuonen~~), Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry

(x) Juho Malinen (~~Emma Holsti~~), Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry

(x) ~~Oskar Storbäck~~ (Alexandra Wegelius), Finlands svenska skolungdomsförbundet – FSS rf

(x) Kyösti Värri (~~Mari Sjöström~~), Suomen Kuntaliitto

(x) Sirpa Rautio (~~Mikko Joronen~~), Ihmisoikeuskeskus

(x) Jari Koski (~~Sari Hakola~~), Suomen Rehtorit ry

(x) Arto Kallioniemi (~~Pamela Slotte~~), UNIFI ry

(x) Marko Susimetsä (~~Liisa Vanhanen-Nuutinen~~), Arene ry

(x) Pauliina Viitamies (~~Päivi Lyhykäinen~~), Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry

(x) Heidi Rosbäck (~~Niina Salmi~~), Osallisuuden osaamiskeskus

(x) Mette Godenhjelm (Riitta-Mari Punkki-Heikkinen), ProLukio ry

(x) Lasse Schultz (~~Maria Sarkkinen~~), Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry

(x) Anna Mikander, opetus- ja kulttuuriministeriö (sihteeri)

(x) Liisa Männistö, oikeusministeriö (sihteeri)

Kutsutut asiantuntijat

(x) Jaana Fedotoff, Oulun kaupunki/Koordinaatti

(x) Anu Gretscher, Nuorisotutkimusverkosto

(x) Kaspian Herrala, Opetushallituksen Kokeilukeskus

(x) Pirjo Kovalainen, Oulun kaupunki/Koordinaatti

(x) Paula Tyrväinen, Opetushallituksen Kokeilukeskus

Asialista

1 Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.02. Todettiin läsnäolijat.

2 Kokouksen esityslistan hyväksyminen

Hyväksyttiin muutoksitta.

3 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen (liite 3.1)

Hyväksyttiin muutoksitta.

4 Koonti ja viestintä/koulutuskampanja; tilannekatsaus (liite 4.1)

*Anu Gretschel, Nuorisotutkimusverkosto
Jaana Fedotoff ja Pirjo Kovalainen, Oulun kaupunki/Koordinaatti
Virva Viljanen, Allianssi ry*

Konsortion edustajat kertoivat koonnin ja viestintä/koulutuskampanjan etenemisestä. Parhailaan on menossa hankekaivuu. Hankkeesta julkaistaan tiedote maanantaina 26.4. Ohjausryhmän jäseniä pyydettiin välittämään tiedotetta eteenpäin omille verkostoilleen sekä tarvittaessa täydentämään esitettyä kontaktointilistaa.

Hankekuvaus ja materiaalit löytyvät hankkeen verkkosivuilta osoitteesta <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/demokratia-ja-ihmisoikeuskasvatuksen-tila>. Seuraavassa vaiheessa kentältä kerätään verkkolomakkeen avulla tietoja viimeisten viiden vuoden aikana toteutetuista demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hankkeista ja hyvistä käytänteistä.

5 Alatyöryhmien raporttien/suunnitelmien yhteensovittaminen (pilottihanke-esitys) (liite 5.1)

Puheenjohtaja totesi, että alatyöryhmien raporteissa nostettiin esiin useita erilaisia ratkaisuehdotuksia demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämiseksi. Nyt ideana on käynnistää pilottihankekokonaisuus, jossa painopiste on opetussuunnitelmien toimeenpanoon liittyvien ehdotusten eteenpäin viemisessä. Muut esitetyt ratkaisuehdotukset, esim. opettajankoulutuksen ja tutkimuksen kehittämisen osalta on tarpeen ottaa ohjausryhmän tarkasteltavaksi erikseen.

Anna Mikander esitteli sihteeristön laatiman alustavan luonnoksen alatyöryhmien raporttien pohjalta kootuksi pilottihanke-esitykseksi. Keskusteltiin esityksestä ja sovittiin jatkotoimista sen eteenpäin viemiseksi. Ohjausryhmä päätti nimetä ad hoc -työryhmän jatkamaan pilottihankekokonaisuuden valmistelua.

Paula Tyrväinen ja Kaspian Herrala Opetushallituksen kokeilukeskuksesta esittelivät Kokeilukeskuksen kokeiluohjelmien toimintamallia ja sovellusmahdollisuuksia.

Keskustelussa ohjausryhmältä toivottiin näkemyksiä erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- pilottien yläteemat
- koordinaationyrkin kokoonpano (henkilöehdotuksia)
- näkemyksiä pilottien käytännön koordinoinnista

- pilottien rahoitus ja suuruusluokka

Todettiin, että pilottihankkeen lähtökohtana ja tavoitteena on saada aikaan pysyviä muutoksia joko toimintaan tai ajattelutapoihin. Keskusteltiin ihmisoikeusnäkökulman sisällyttämisestä pilottisuunnitelmaan ja siitä, tulisiko ihmisoikeudet olla omana yläteemanaan vai sisällytettynä muihin pääteemoihin. Ohjausryhmä piti tärkeänä, että ihmisoikeusnäkökulma tulee pilottihankkeessa riittävän selkeästi esiin, mahdollisesti jopa omana yläteemanaan, mutta suunnitelman sanoittamista voisi sen osalta vielä hioa. Lisäksi todettiin, että pohjoismaisen yhteistyön lisäksi suunnitelmassa voisi huomioida Euroopan neuvoston tuottamat demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen sisällöt ja työkalut.

Keskusteltiin ad hoc –työryhmän (”koordinaationyrkin”) kokoonpanosta. Kokouksessa ehdotettiin mm. seuraavia henkilöitä/tahoja kutsuttavaksi työryhmään: Matti Rautiainen (JYU), Laura-Maria Sinisalo, Herttaliisa Tuure (Into ry), Rauhankasvatusinstituutti, Maahanmuuttajanuorten järjestöt (esim. Mahdin Nuoret ry, Nuorten Muslimien Foorumi ry), Pelastakaa lapset ry. Myös ihmisoikeuskasvatuksen osaamista työryhmässä pidettiin tärkeänä. Todettiin kuitenkin, että työryhmän tulee olla riittävän pieni toimiakseen tehokkaasti. Työryhmä voisi tarvittaessa kutsua muita asiantuntijoita kuultavaksi. Ohjausryhmän jäseniä pyydettiin lähettämään sihteeristölle ehdotuksiaan työryhmään kutsuttaviksi jäseniksi perjantaihin 30.4. mennessä.

Päätettiin järjestää erillinen tapaaminen puheenjohtajiston, sihteeristön ja OPH:n Kokeilukeskuksen kesken.

6 Aiheeseen liittyvät hankkeet ja prosessit

- [Ihmisoikeusvaltuuskunnan kannanotto opettajien ihmisoikeusosaamisen vahvistamisesta](#)

Sirpa Rautio esitteli kannanoton pääpiirteissään. Raution mukaan kannanoton taustalla on mm. se, että Ihmisoikeuskeskuksen, Helsingin yliopiston ja oikeusministeriön välinen opettajankoulutuksen kehittämisen yhteistyöhanke on nyt päättymässä, ja aihetta haluttiin nostaa esiin. Ihmisoikeusvaltuuskunta tapaa aiheen tiimoilta opetusministeri Saramon sekä mahdollisesti tiede- ja kulttuuriministeri Saarikon.

Merkittiin kannanotto tiedoksi ja todettiin, että ohjausryhmä kuulee mielellään, mitä ministeritapaamisissa sovitaan.

- Opettajankoulutusfoorumin työvaliokunnan kuulumiset

Kyösti Värri kertoi Opettajankoulutusfoorumin työvaliokunnan kokouksesta, jossa Matti Rautiainen ja Aija Töytäri esittelivät opettajankoulutus-alatyöryhmän työskentelystä ja ratkaisuehdotuksista. Työvaliokunta oli todennut demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen teemojen olevan keskeisiä opettajankoulutuksen kannalta. Tällä hetkellä teemat eivät ole vahvasti esillä opetussuunnitelmissa tai opetusjaksoissa. Perinteisesti demokratiakasvatus on ollut ihmisoikeuskasvatusnäkökulmaa vahvemmin mukana opettajankoulutuksessa. Teemojen käsittely opettajankoulutuksessa on selvitysten mukaan hyvin henkilösidonnaista ja erot eri yksiköiden välillä ovat kasvaneet. Työvaliokunta otti alatyöryhmän esitykset jatkokäsitteltäväksi. Lisäksi demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus otetaan Opettajankoulutusfoorumin seminaariteemaksi syksyllä 2021.

Sovittiin, että ohjausryhmän sihteeri ja puheenjohtajisto jatkaa yhteydenpitoa Opettajankoulutusfoorumin kanssa erikseen sovittavalla tavalla.

- Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus kansallisessa lapsistrategiassa

Liisa Männistö kertoi kansallisesta lapsistrategiasta, joka julkaistiin helmikuussa. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus nostetaan esiin strategian visiossa. Lasten osallisuus, oikeus tulla kuulluksi ja saada tietoa omista oikeuksista on yksi strategian painopisteistä. Parhaillaan lapsistrategian virkamiestyöryhmässä valmistellaan strategian toimeenpanosuunnitelmaa, joka ulottuu tämän hallituskauden loppuun asti. Tässä teemassa ohjausryhmä voisi mahdollisesti tehdä yhteistyötä lapsistrategian sihteeristön kanssa.

- Lasten ja nuorten ääni Euroopassa -hanke

Liisa Männistö esitteli oikeusministeriössä käynnistyneen EU-rahoitteisen hankkeen, jonka tavoitteena on kehittää menetelmiä, koota hyviä käytäntöjä ja tuottaa koulutusmateriaalia sekä tarjota viranomaisille koulutusta lasten ja nuorten osallistumisesta.

7 Muut asiat

Anna Mikander kertoi Oikeus oppia -foorumin seminaarista (2.-3.11.2021), jonka yhdeksi alateemaksi on suunniteltu demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta.

8 Seuraava kokous

16.6.2021 klo 13-15

9 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 13.55.